

Върху един важен проблем при въвеждането на нови официални литостратиграфски единици¹

Отделянето на литостратиграфските единици се извършва непосредствено на терена, което дава възможност тяхното разпространение да се следи до границите на запазване на дефинитивните им белези. Стратиграфски кодекс на България (литостратиграфски единици (1982)

За голяма част от седиментните, вулканогенно-седиментните и метаморфните терени в България вече е създадена схема за литостратиграфското разчленение на скалите. Оказа се необходимо да се прави дори „инвентаризация“ на многобройните названия на официалните единици (Б а к л о в а и др., 1982). Продължава публикуването на нови литостратиграфски единици, ревизии на съществуващите вече схеми (синоними, промени в ранга, обединяване или по-детайлно разчленяване и пр.). С основание геоложката общественост у нас очаква да бъдат обхванати всички региони на страната и скалите от всички възрасти.

Българските стратиграфи имат на разположение основни документи и ръководства, които регламентират добре практиката на въвеждането на литостратиграфските единици. Освен статията „Литостратиграфски единици“ (Н и к о л о в и др., 1966), която изигра основополагаща роля в това отношение у нас и превода на „Международното стратиграфско ръководство“ през 1978 г. от няколко години вече е в действие частта за литостратиграфските единици от Стратиграфския кодекс на България (К о ю м д ж и е в а и др., 1982). В него освен изчерпателните изисквания и условия за въвеждане на нови литостратиграфски единици е обобщен и българският опит за период от 15—20 години.

При такава подробна и надеждна основна документация на пръв поглед не би трябвало да съществуват сериозни проблеми при литостратиграфската практика у нас. Наистина при публикуването на нови официални литостратиграфски единици, особено напоследък, авторите се придържат към изискванията за валидност (използваемост) на названията им, посочени в основните документи и по-специално в Кодекса. Практиката показва обаче, че дори при спазване на правилата за публикуване формалното изпълнение на някои от изискванията се допуска един съществен недостатък при отделянето на нови единици със сериозни последици за геоложката практика. Става въпрос за начина, по който се представя географското разпространение на новоотделените официални литостратиграфски единици. В това отношение в геоложката ни литература могат да се срещнат най-разнообразни по степен на детайлност и точност сведения, по начин и форма на представяне на раз-

пространението на новоотделените единици². В една част от публикациите географското разпространение се представя по изпитания класически начин в геологията — чрез геоложка карта. Това се явява важна предпоставка за удовлетворяване на чл. 37, ал. 3, и чл. 38, буква а, ал. 5, от Стратиграфския кодекс на България, където изрично се изисква условието, че трябва да има данни, „достатъчни за повторното намиране на единицата от всеки заинтересован“. Веднага трябва да се подчертае обаче, че на това изискване отговарят само онези геоложки карти, които независимо от мащаба им в публикацията са направени на детайлна топографска основа. На тези карти е отразено отношението на границите на литостратиграфските единици и релефа, което осигурява идентифицирането им на терена. Поради това всеки, който разполага с тях, може да се ориентира в литостратиграфските отношения на многокомпонентни и сложни в пространствено отношение комплекси, като триаските отложения в Белоградчишкя антиклинорий или ургонския комплекс в Централния Предбалкан. Нещо повече, подобни карти създават възможност на ревизиращи автори да решават такива сложни в литостратиграфската практика въпроси, каквито са например различните, а в някои случаи и едновременните публикации с литостратиграфско разчленение на един и същи район (Централни Родопи, Бургаски район и др.). За съжаление обаче много често представянето на географското разпространение на единиците е направено на дребномащабна основа, в много случаи в М 1 : 500 000 и дори 1:1 000 000. Като се има предвид, от една страна, че границите на такъв мащаб са до голяма степен генерализирани, а от друга, че една линия с дебелина 0,5 mm (стратиграфски или разломна граница) покрива едно разстояние от 250 или 500 m, става ясно какви затруднения или недоразумения могат да изникнат при повторното намиране на единиците. Още по-големи затруднения се явяват при случаите, когато разпространението на нови литостратиграфски единици е представено с „геоложка схема“ или „геоложка скица“. В такива случаи точното им установяване на терена понякога дори е невъзможно. В това отношение в литературата съществуват и курйози. Това са например граници между две новоотделени официални литостратиграфски еди-

¹ Редакционната колегия на списанието предлага този материал за дискусия.

² За краткост на изложението не се цитират публикациите, от които са взети посочените в тези бележки примери.

нищи, които са представени на геоложка схема като зигзагообразно схематично „зазъбване“, което от своя страна се явява като признание, че е невъзможно да се закартират.

Най-сложен е обаче въпросът със значителния брой публикации, където разпространението на нови литостратиграфски единици е дадено описателно, без изобразяване на геоложка карта. Такива публикации са правени не само в началото на литостратиграфската практика у нас, а и по-късно, продължават да се появяват и сега. В тях разпространението в най-добрия случай се дава спрямо географски обекти (селища, местности, реки), геоложки структури (антиклинали и синклинали, депресии, големи разломи), форми на релефа (плоскогория, височини) и др. Съществуват и публикации, където разпространението е дадено съвсем общо и неопределено, като например „Югозападна България“, „Западна Стара планина“ и др. Основателно изниква въпросът, дали тези публикации, както и придружените с дребномашабни карти или схеми отговарят на категоричното изискване за валидност на Стратиграфския кодекс и по-точно на това, което фигурира в рубриката „Регионални аспекти“ на чл. 9, 13 и 17. Става дума не само за географското разпространение на новите единици, но и за изменчивостта или издържаността на дефинитивните им белези, хода и измененията на границите и дебелините им. Изниква също така въпросът, възможно ли е да бъдат установени с достатъчна надеждност такива важни аспекти на новите единици (задължителни според кодекса) като взаимоотношенията със съседните литостратиграфски единици, измененията на възрастовите им отношения в пространството, ако те не са последвани непосредствено на терена. В тази връзка е уместно да се припомни справедливото становище на Хрисчев и др. (1982), че при „... б) липса на увереност за пространствената издържаност на дефинитивните белези; в) липса на достатъчно данни за взаимоотношенията със съседните (отдолу лежащи, странично лежащи и отгоре лежащи) литостратиграфски едини-

ци. . . .“ трябва да се оперира само с неофициални единици. Не на последно място стои въпросът, дали е проверено едно от основните качества на една официална литостратиграфска единица — нейната картируемост. От друга страна, ако авторите на нови единици са установили всичките тези данни посредством детайлно проследяване на терена, още по-логичен е въпросът, защо това не е представено на подходяща за целта геоложка карта. Още повече, логично е да се счита, че в болшинството от случаите именно авторите на новите официални литостратиграфски единици са тези, които могат най-лесно, най-бързо и най-компетентно да ги закартират и публикуват. Това би било не само коректно и полезно за бъдещите изследвания изпълнение на изискванията на Стратиграфския кодекс, но и конкретен, реален принос към създаване на детайлна геоложка карта на България на литостратиграфска основа. От своя страна това би предпазило някои автори от прибързани и самоцелни публикации с нови единици, които впоследствие се налага да бъдат коригирани, ревизирани, отъждествявани с вече съществуващи и пр.

От гореизложеното става ясно, че за усъвършенстване на практиката по въвеждане на нови официални литостратиграфски единици е необходимо:

1. Научните звена и редакционните колегии на геоложките издания да изискват от публикуващите автори новите литостратиграфски единици да бъдат представени и картографски. Независимо от мащаба, в който е направена публикацията на картата, нейното изработване да бъде направено на детайлна основа (поне в М 1:25 000) с ясно изразени зависимости на границите на единиците с релефа, което е гаранция за „повторното им намиране“.

2. Да бъде предоставяна възможност (с предимство) на автори, публикували литостратиграфски единици без необходимите картографски данни, да направят това независимо от срока, изминал след публикацията.

Литература

- Бакалова, Д., Л. Додекова, Х. Чемберски. 1982. Списък на имената на седиментите и седиментно-вулканогенните литостратиграфски единици, въведени в България. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 43, 1, 102—112.
- Коюмджиева, Е., Т. Николов, И. Сапунов, Я. Тенчов, Д. Тронков, Х. Хрисчев, Х. Чемберски, П. Чумаченко. 1982. Стратиграфски кодекс на България (литостратиграфски единици). — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 43, 3, 286—310.
- Николов, Т., И. Сапунов, Ю. Стефа-

нов, Я. Тенчов, Х. Хрисчев. 1966. Литостратиграфски единици. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 27, 3, 233—247.

Хрисчев, Х., Т. Николов, И. Сапунов, Х. Спасов, Я. Тенчов, Д. Тронков. 1982. Литостратиграфия и геоложко картиране (принципи за съставяне на легенда на геоложка карта на НР България в М 1:100 000). — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 43, 1, 1—7.

Г. Мандов
Софийски университет „Климент Охридски“